

TEN GELEIDE

1. STUDIEDAG ROND FUNERAIRE ARCHEOLOGIE

Op zaterdag 21 november e.k. richt het Verbond voor Heemkunde, waarbij onze vereniging aangesloten is, een studiedag in te LAKEN, rond het thema : FUNERAIRE ARCHEOLOGIE.

Het is dus evident dat de Heer F. VAN BELLINGEN, Voorzitter van het Verbond en tevens Voorzitter van de Geschied- en Heemkundige Kring van het Graafschap Jette en Omgeving, zich tot het bestuur van LACA wendde met de wens onze vereniging bij de organisatie van deze studiedag te betrekken. Wij gaven hem een positieve respons.

Alhoewel de details van het dagprogramma nog niet volledig uitgewerkt zijn kunnen we reeds enkele vastliggende gegevens melden.

Aanvang : 10.00 uur

RV-plaats : O.L.V.-Voorplein te Laken (ingang begraafplaats).

Geleid bezoek (tot 12.00 uur) van het merkwaardige kerkhof.
Gids is : de Heer CELIS (EPITAAF).

Verplaatsing naar Gemeenschapscentrum NEKKERSDAL (G. Schildknechtstraat 26) waar een lichte maaltijd kan gebruikt worden. (soep - belegde broodjes).

Het namiddagprogramma voorziet verscheidene referaten, hoofdzakelijk rond hetzelfde thema.

Deelnemers uit alle hoeken van Vlaanderen worden verwacht. Leden van LACA die belang stellen in deze leerrijke activiteiten en eraan wensen deel te nemen kunnen per telefoon hun naam en adres melden aan L. CANDAU, telefoon 02/268.69.58 voor 25 oktober e.k. Zij zullen dan te gepasten tijd het gedetailleerde programma ontvangen.

2. KALENDER 1993 (Zie ook LACA-Tijdingen Jaargang 3 Nr. 4 jun 92-bl 1)

De verkoop van de heemkundige kalender 1993 met als thema "Oud-Laken" verloopt vlot. Wie zich haast kan er wellicht nog eentje bemachtigen. Ter herinnering : bestelling door overschrijving op rekeningnummer LACA 068-2095230-57

3. LACA heeft ook het genoegen U te melden dat voor 1993 kleine zakkalendertjes zullen uitgegeven worden. Prijs per kalender 20 Fr.,-

Zij kunnen bekomen worden door overschrijving van de bijdrage op het rekeningnummer van LACA hierboven vermeld.

Inwoners van Laken zullen ze tijdig (na ontvangst van betaling) in de brievenbus vinden.

Personen die buiten Laken wonen worden verzocht 15 Fr.,- bij te voegen voor verzendingskosten.

4. LIDGELD 1992 - 1993

Wij zijn zo vrij, ten behoeve van onze leden die hun lidgeld nog niet overschreven, een stortingsformulier bij het tijdschrift te voegen.

5. STEUNENDE LEDEN

Wij waarderen de spontane steun van LACA-leden die vijfhonderd frank of méér op ons rekeningnummer hebben overgeschreven. Deze steun is welgekomen. Als blijk van erkentelijkheid vermelden we hun namen even op een rijtje :

De Heer Patrick VAN HOOFF
De Heer Marcel VERHEYLEWEGHEN
De Heer Remi BROOS
De Heer Joris DILLEN
De Heer Patrick COLLON
De Heer Eric CHRISTIAENS

6. TEKENS VAN LEVEN

a. LACA kreeg dank en lovende woorden van familieleden van de beeldhouwers :

DE RAED

SALU

NETSCHOWA

Ook wij danken de informanten die nuttige informatie omtrent deze beeldhouwers bezorgden aan de Heer Joris Dillen met het oog op de samenstelling van zijn artikelenreeks over "Beeldhouwwerk en versierkunst te Laken".

b. LACA, in samenwerking met het Gemeenschapscentrum Nekkersdal, kondigde tijdig een geleide wandeling aan, voorzien op 21 juni j.l., doorheen enkele heerlijke parken te Laken. Vijf minuten vóór het geplande vertrek was er, buiten enkele onverwoestbare getrouwen, nog geen kat te bespeuren. Het regende pijpestelen... "Deze activiteit viel dus letterlijk en figuurlijk in 't water" ... zo dachten we.

En plots kwamen de geïnteresseerden opdagen. Vraag me niet langs welke kanten! Op een gegeven ogenblik werden minstens vijfentwintig dappere deelnemers geteld !

Deze dapperen kuierden dan, steeds onder de niet ophoudende regenvlagen, doorheen de kwekerijen en serres van het Ministerie van Openbare Werken, het plantsoen op de Prins Karelsquare en tenslotte de Koloniale Tuin langsheen de Jan Sobieskilaan. Ze luisterden, die dapperen, met aandacht naar biologische en geschiedkundige verhelderingen, de pijpestelen trotserend !

Dank beste deelnemers voor Uw aanwezigheid. Uw deelname bewees eens te meer dat LACA leeft en ook de plensende regenbuien overleeft !

L. Candau, voorzitter

UIT DE VERZAMELING V. CAPRON.

KEIZERIN CHARLOTTE TUSSEN TERVUREN EN MEISE (deel II).

Op 31 maart 1879 koopt Leopold II van graaf Léopold de Beaufort het kasteel van Boechout, samen met de inboedel en uitgestrekte landerijen, voor de som van 1.395.050,35 F. De aankoop staat op naam van zijn geesteszieke zuster Charlotte.

Eén van de fobieën van Leopold II is de vrees voor brand. Om reden dat het kasteel van Boechout wel eens zou kunnen vernield worden door brand, kijkt Leopold II zonder dralen uit naar een mogelijk vervangingsverblijf. Op 16 april 1881, amper twee jaar na de aankoop van Boechout, koopt hij, steeds op naam van Charlotte, van baron Edmond van der Linden d'Hooghvorst, het naburige kasteel en domein van Meise, voor de som van 939.655 F. De oppervlakte van beide verenigde domeinen bedraagt alsdan 269 Ha 17 a 7 ca.

Ook voor deze tweede aankoop peilt Leopold II vooraf naar de mening van zijn broer Philippe, graaf van Vlaanderen. Diens antwoord is genuanceerd maar toch gunstig :

"Le 24 Février 1881

Mon bien bon Frère,
Avant de te répondre au sujet de Meysse, j'ai voulu avoir quelques renseignements.

Je ne vois aucune objection à l'achat par Charlotte de cette propriété, quoique le prix soit élevé et la charge qui en résultera très considérable. Certainement la réunion des deux domaines de Meysse et de Bouchaute en augmentera l'agrément. Puisque Charlotte en a les moyens, il serait peut-être fâcheux à certain point de vue qu'elle n'achetât pas Meysse.

Toujours

ton bien dévoué frère
Philippe"

Zodra hij in het bezit is van de brief van zijn broer, geeft Leopold II richtlijnen aan GOFFINET voor de aankoop van Meise :

"24 Février 1881

Cher Général,
Voici la réponse de mon Frère pour Meysse.
Il est de notre opinion. Veuillez donc faire le nécessaire pour acheter Meysse.
Il faudra tâcher d'éviter de payer les 60 mille frs, mais s'il n'y a pas autrement moyen il faudra bien les accepter.
Quant aux arbres, il faut qu'on nous les montre tous et qu'ils soient reconnus de la dimension et valeur décrites.

Votre très affectionné

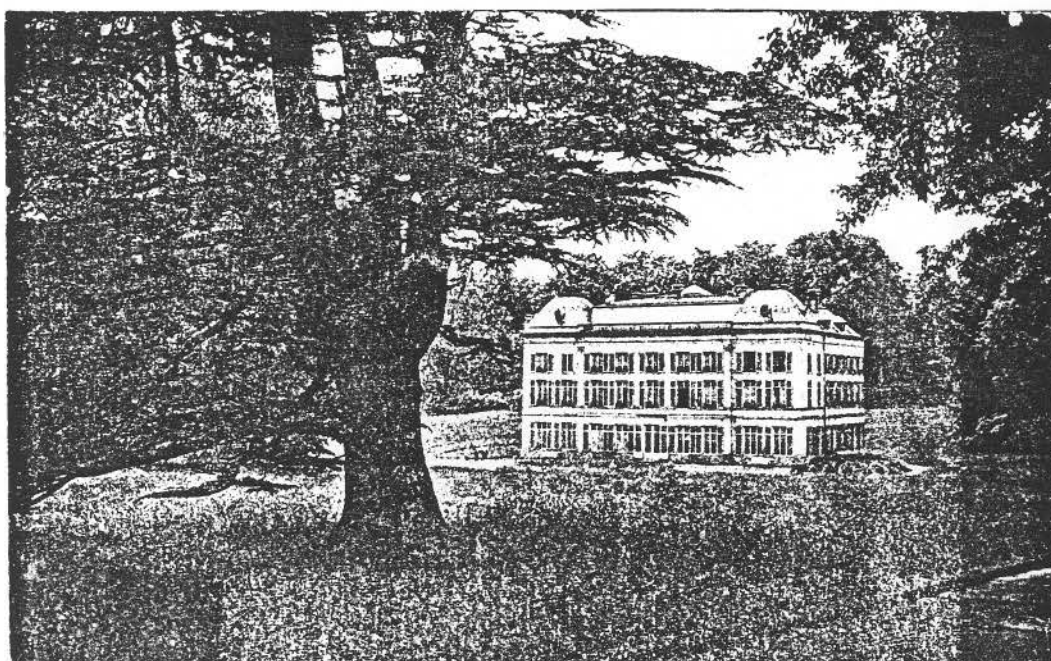
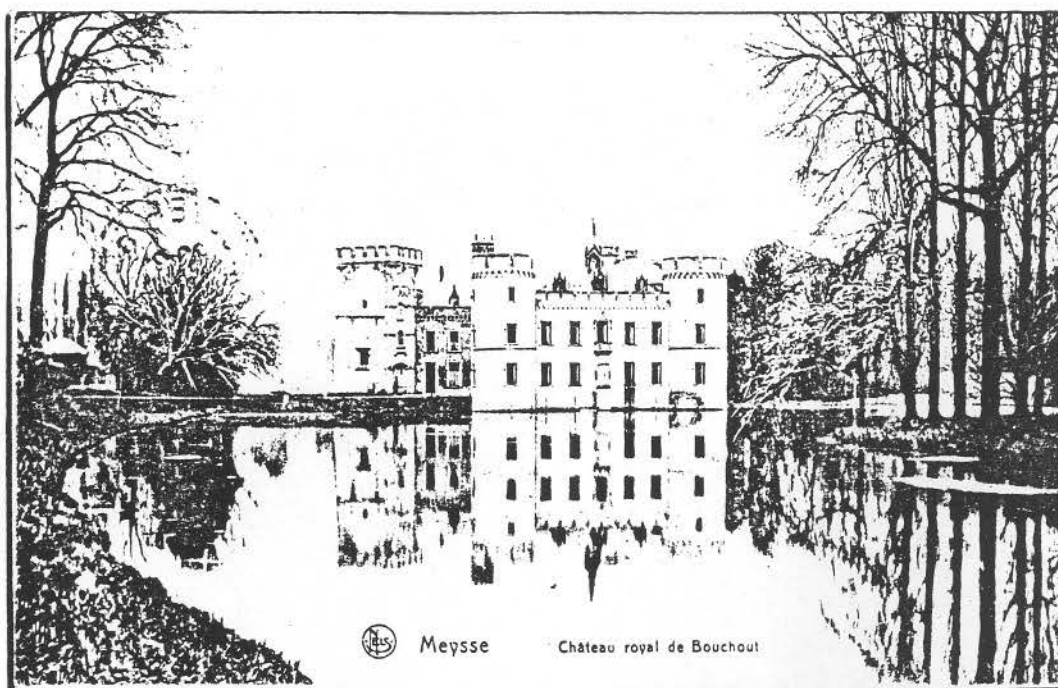
Léopold"

De ironie van het lot wil dat, op 2 december 1944, het kasteel van Meise, tengevolge van de val van een vliegende bom, door brand wordt verwoest. Maar op dat ogenblik zijn alle acteurs van deze geschiedenis al lang overleden !

V. C.

KASTELEN

Boechout

Meise
(verdwenen)

24 Février 1881.

Mon bien bon Frère.

Je n'ai pu te répondre au
sujet de Meyre. j'ai voulu avoir
quelques renseignements.

Je ne vois aucune objection à l'achat
par Charlotte de cette propriété
quoiqu'il s'élève et la charge
qui en résultera très considérable. En-
tament la réunion des deux domaines
de Meyre et de Bouchante en augmen-
tera l'agrément. Puisque Charlotte en
a les moyens, il serait peut-être fâcheux
à certain point de vue qu'elle n'achetât
pas Meyre.

Toujours

ton bien dévoué frère
Philippe.

DEEL I

1.- ACTUEEL

Gedurende lange tijd zijn de Lakense bewoners vertrouwd geweest met de jongemannen, en sedert enkele jaren ook de jonge meisjes, die met fiere tred door de Sint-Annadreef stapten, leerlingen van de Koninklijke Cadettenschool, aldaar gevestigd. Het beeld van die jeugdige militairen met hun marineblauwe uniformen en dito politiemutsen was niet weg te denken uit het alledaagse Lakense leven. Slechts de naam van een bushalte herinnert ons nog aan dit internaat!

In het najaar van 1990 woedde een storm over onze contreien. Een zeer oude boom, de mooiste boom uit de omgeving, werd ontworteld, vlakbij de hoofdingang van het Sint-Annakwartier waar voornoemde school sedert 1948 haar intrek had genomen ... Witte Acacialaan ! We hebben die boom nog lang zien liggen, horizontaal, zijn hoofse kruin tegen de aarde gedrukt, tot bevoegde arbeidslui hem in stukken zaagden en opruimden. Een tafereel, geladen met een sprekende symboliek !

Op 15 juni 1991 viel definitief het doek over deze merkwaardige instelling die bekend stond als een elitevormingsinstituut voor toekomstige leerlingen aan de Koninklijke Militaire School. De afschaffing ervan kadert in een algemeen militair bezuinigingsplan.

De Sectie "Intermachten", die vroeger reeds organiek deel uitmaakte van de Koninklijke Cadettenschool, bleef echter bestaan. Zij zet de tradities van de oude instelling verder. Het onderwijsniveau komt overeen met dat van het zesde leerjaar van het Algemeen Vormend Secundair Onderwijs. Burgers zowel als lagere militairen in actieve dienst en behorend tot de diverse Krijgsmachtdelen worden na een selectieproef en batige rangschikking tot dit "Bijzonder Schooljaar" toegelaten. De studies bereiden de leerlingen voor op de toelatingsproeven tot de verschillende officiersscholen.

Intussen werden de gebouwen van het Sint-Annakwartier volledig vernieuwd aan de binnenzijde en hebben andere militaire formaties er zich geïnstalleerd.

Reeds op 19 juni 1989 werd het nieuwe "Vormingscentrum" er boven de doopvont gehouden. Dit centrum heeft als taak de belangstellende eenheden van de krijgsmacht vertrouwd te maken met de moderne technieken van communicatie en leiderschap, met de begrippen kwaliteitszorg en burgerzin.

Het grootste gedeelte van het Kwartier wordt nu ingenomen door de oude Krijgsschool. De beslissing hiertoe viel reeds in april 1989, samen met de afschaffing van de Koninklijke Cadettenschool. Deze zeer oude instelling (1834) werd in de jaren 1970 omgevormd tot "Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie" (KHID). Gedurende 120 jaar had de Krijgsschool haar zetel in een onderkwartier van de Koninklijke Militaire School (Kortenberglaan - 1040 BRUSSEL). De verhuizing naar de nieuwe thuishaven te Laken vond plaats van einde mei tot einde augustus 1991.

De hoogste onderwijsinstelling van het Belgisch Leger heeft nu een eigen woonst. Alle beroepsofficieren zullen vroeg of laat in deze instelling vervolmakingscyclussen volgen en zich voorberei-

den tot de rang van hoofdofficier. In de nabije toekomst zal het KHID ook geïntegreerd worden met de School der Militaire Administrateurs. Terloops weze ook nog gezegd dat het KHID in de loop van de jaren een internationale faam verwierf. Om deze redenen studeren hier ook officieren behorend tot een tiental vreemde naties.

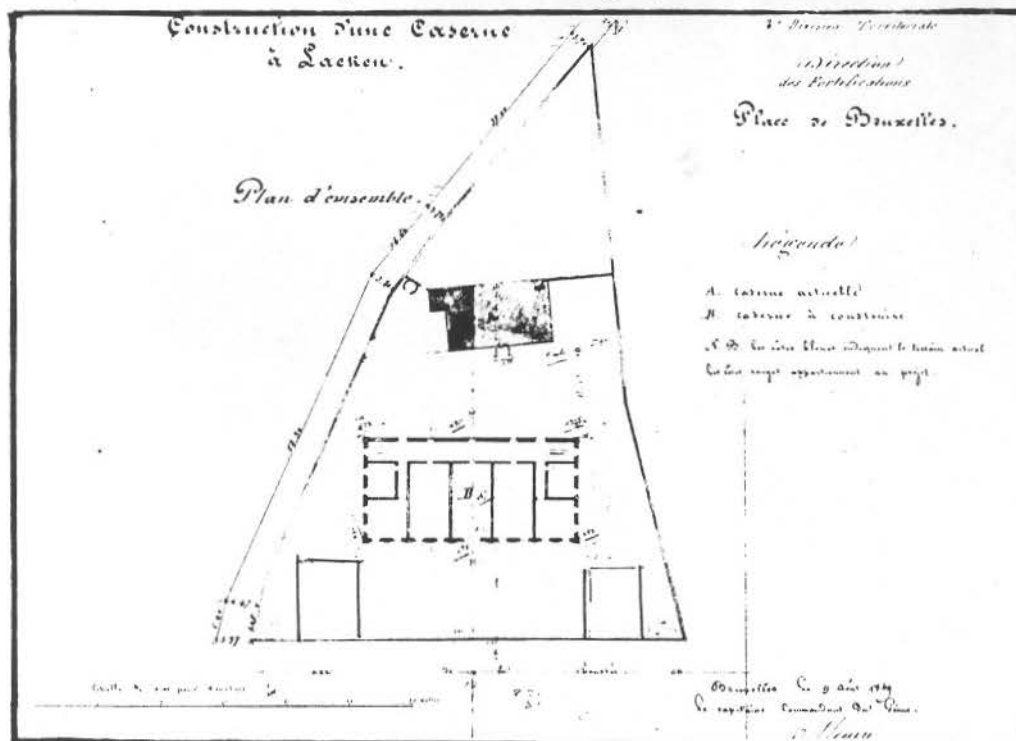
2. - GESCHIEDENIS VAN DE MILITAIRE SITE.

VAN DALE (De Grote) omschrijft het begrip "garnizoen" als volgt : "Een legerafdeling welke in een stad of vesting een vaste standplaats heeft". Per definitie is een "garnizoenplaats" dus de locatie waar men in garnizoen ligt. Vanaf de onafhankelijkheid van België is de oude gemeente Laken STEEDS een garnizoenplaats geweest en na de aanhechting bij Brussel-Stad zou dit tot op heden zo blijven. De militaire infrastructuur zou evenwel bezet worden door opeenvolgende eenheden; dit uiteraard volgens de immer evoluerende behoeften van de Krijgsmacht.

De huidige kazerne werd gebouwd volgens de plannen van een vermaard architect, namelijk de Heer J. J. VAN YSENDYCK. Wij ontmoeten hem vaak op onze wandelingen door Brussel : het Gemeentehuis van Schaarbeek, het gemeentehuis van Anderlecht, de volledige restauratie van de wondermooie Zavelkerk enz. Op 22 september 1902 betreft het "Detachement Laken" van het Regiment Grenadiers dit kwartier. Tevergeefs zochten wij naar het verslag over de plechtigheden die, zoals gebruikelijk, hiermee gepaard gingen. We weten nu dat er geen plechtigheden te dezer gelegenheid georganiseerd werden wegens de officiële begrafenis van Koningin Marie-Henriette die dag, kort tevoren op 19 september overleden te SPA.

Volledigheidshalve willen wij ook vermelden dat deze kazerne de derde standplaats is van de troepen die te Laken gelegerd waren. Waar bevonden zich dan de twee vorige standplaatsen ? Een drietal topografische bronnen zullen ons dit duidelijk maken.

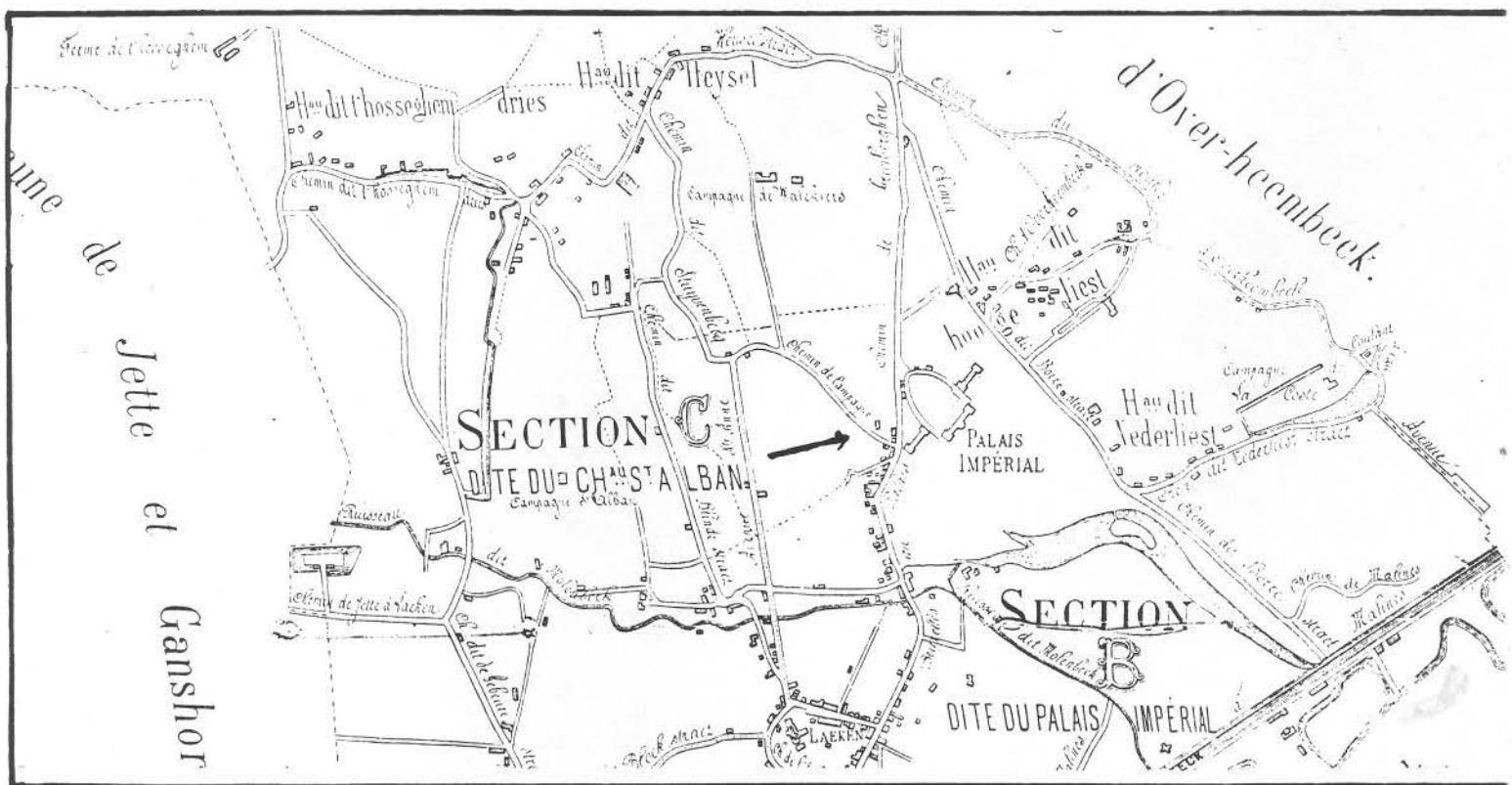
2.1. Eerste bron : Situatieplan, opgesteld door de toenmalige Territoriale Divisie - Directie der Vestingswerken - Plaats Brussel, met het oog op de constructie van een kazerne te Laken. (Bewaard in het prentenkabinet van het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis).

Op dit situatieplan, daterend uit 1849, ziet men duidelijk de ligging van dit oude militair kwartier en in stippellijn de nieuwe te bouwen kazerne, bestaande uit een centraalbouw en twee een weinig vooruitspringende afzonderlijke gebouwen, gelegen langsheen de Grote Weg van Meise naar het Koninklijk Paleis

Vergeeten we niet dat de perimeter van de Koninklijke Lakense Residentie veel kleiner was. Onder het Koningschap van Leopold II zou deze perimeter aanzienlijk uitgebreid worden. Om een goed idee te hebben over de toenmalige toestand stellen we ons in gedachten op tegenover de ingang van het huidige Paleis. Een denkbeeldige lijn vertrekkend van de Neptunusfontein die het eindpunt van het langgerekte grasplein vóór de trappen van het dwarsgebouw van het paleis snijdt, valt ongeveer samen met de vroegere verkeersader.

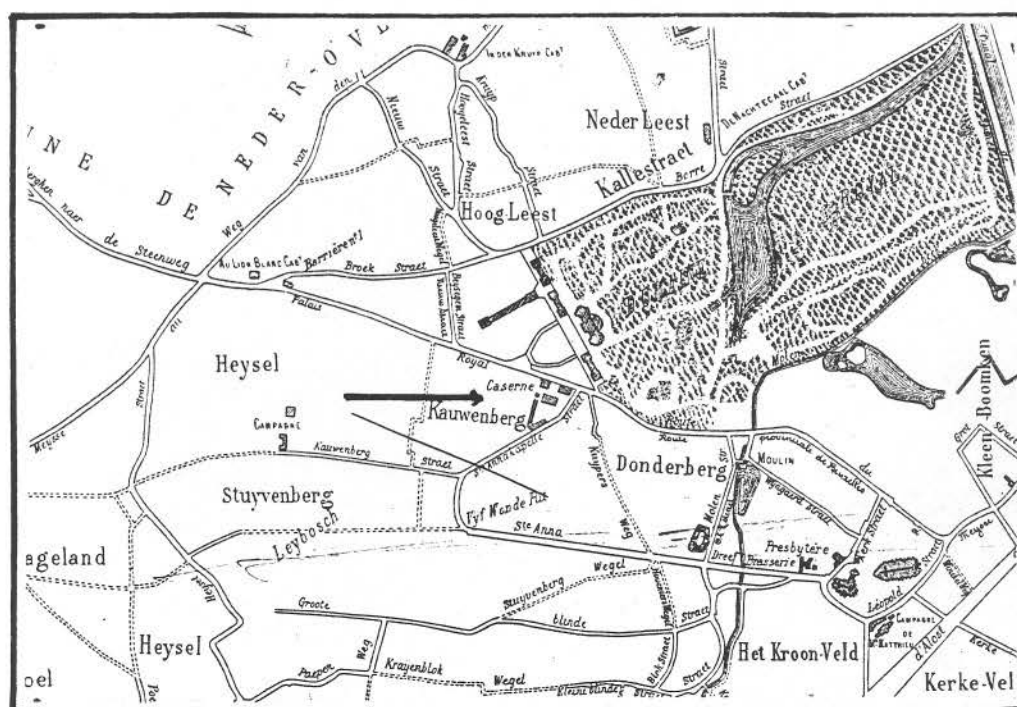
2.2. Tweede bron : Samengevoegd Overzicht van het deelsgewijs kadasterplan van de Gemeente Laken (23 mei 1811), getekend door M.P. CAMMAERT en gepubliceerd door A. COSYN in "Laken Ancien et Moderne" (pp. 28 en 29).

Op dit overzichtsplan, opgesteld in 1811, dus tijdens de Franse Overheersing, ontdekken we dat onze hiervoor besproken verkeersader nog de volgende naam droeg : "Chemin de Grimbergen". In de terreinhoek, gevormd door de "Chemin de Grimbergen" en een andere weg genaamd : "Chemin de Campagne" ontdekken we de aanduiding van een gebouw, waarvan de ligging precies overeenkomt met de ligging

van de eerste militaire site. (Zie eerste bron hiervoor). Buiten enkele summiere gegevens omtrent onderhoudswerken bevatten de archieven van het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis geen enkel wetenswaardig gegeven over deze constructie. Het is dus onmogelijk te achterhalen wanneer dit gebouw werd opgericht. De eerste kadasterplannen werden trouwens tijdens de Franse Periode opgesteld.

- 2.3. Derde bron : Kaart van Laken omstreeks 1850, getekend door M. P. CAMMAERT en gepubliceerd door A. COSYN in "Laken Ancien et Moderne" (pp. 144 en 145)

Deze kaart zag het licht, negenendertig jaar na de opstelling van het kadasterplan van Laken. Het wegtracé tussen de "Dikke Linde" en de Koninklijke Residentie heet nu : "Route de Meisse au Palais Royal" of "Grote Weg van Meise naar het Koninklijk Paleis". De "Chemin de Campagne" is omgevormd tot "Sint-Annakapellestraat". In de terreinhoek gevormd door beide wegtracés ziet men zeer duidelijk de aanduiding van het nieuwe gebouwencomplex, overeenkomend met het situatieplan aangereikt in 2.1.

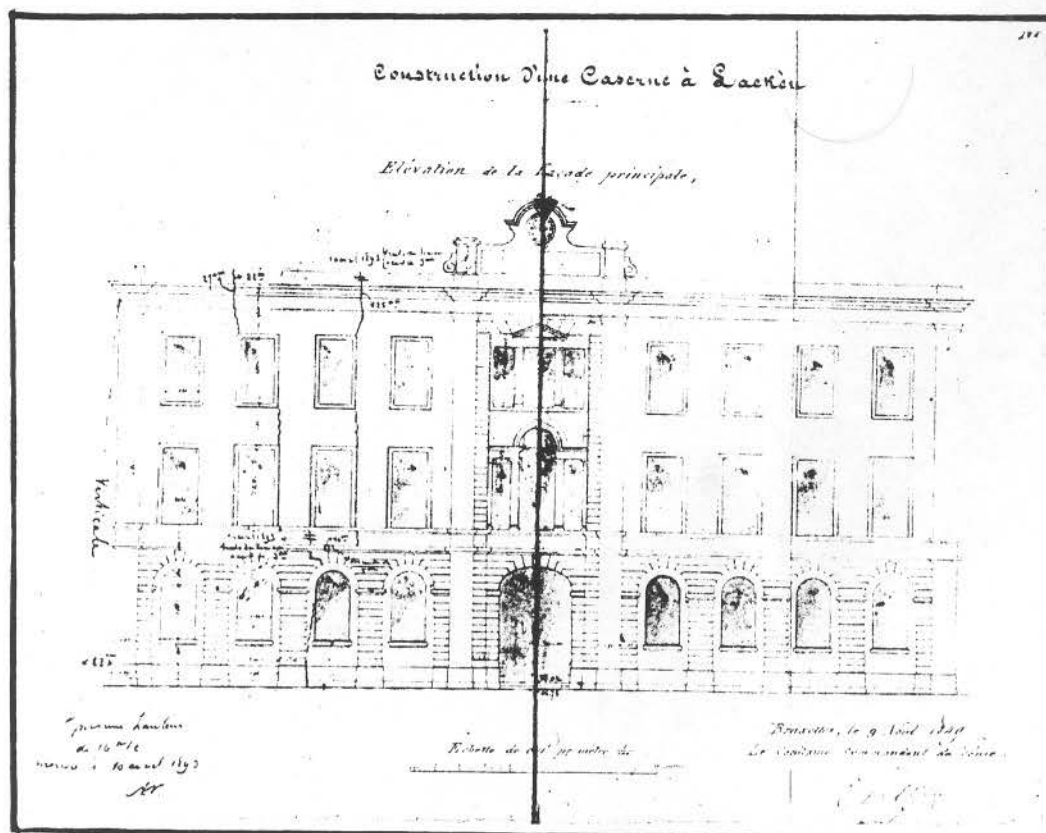
Dank zij een studie opgesteld door de Heer C. SORGELOOS, gepubliceerd in het Belgisch tijdschrift voor militaire geschiedenis, XXV-8 december 1984, (pp. -677/685), zijn we in staat ons een duidelijk beeld te vormen, van deze kazerne.

- 2.4. Een korte samenvatting van hogergenoemde studie luidt als volgt :

"De kazerne werd gebouwd naar de plannen van Mathieu Bernard MEYERS". M.B. MEYERS werd geboren te MAASTRICHT in 1811. In 1829 volgt hij de leergangen van de Militaire Academie te BREDA als aspirant genie-officier. Op 16 januari 1831 verlaat hij Nederland en komt zijn diensten aanbieden bij het in oprichting zijnde Belgische Leger. Zijn naturalisatie volgt in 1840. Twee jaar later

wordt hij reeds tot kapitein benoemd en gedetacheerd bij het Ministerie van Oorlog. Als bijkomende functie neemt hij het Commando van de Genie waar te Brussel, Vilvoorde en Leuven. In 1848 neemt hij het bevel over de Genie van het Observatieleger en hij beëindigt zijn briljante officierscarrière als Luitenant-Generaal. In 1848 wordt hij ook door de Minister van Oorlog, CHAZAL, belast met de bouw van voornoemde kazerne. (Hij heeft reeds als Kapitein naam en faam verworven met de bouw van het Klein-Kasteeltje). De graafwerken beginnen in 1849 en het complex komt klaar in 1853. Deze kazerne, "Caserne des Guides" genoemd (we zullen in een volgende bijdrage verklaren waarom) was inderdaad een juweel van een gebouw. Ontworpen in classicistische stijl en gebruik makend van diverse materialen zoals gele baksteen, witte kalksteen en blauwe hardsteen, is hij in zijn opzet volkomen geslaagd. Het gebouw sloot qua stijl volledig aan bij de gevelconstructie van de Koninklijke Residentie verwezenlijkt in de 18e eeuw, ten tijde van de laatste stuiptrekkingen van het Oostenrijks bewind.

Deze kazerne heeft slechts een kortstondig bestaan gekend. Ze werd afgebroken om plaats te maken voor de rechtervleugel van het Paleis te Laken, waarmee in 1902, na de verschrikkelijke brand, begonnen werd. De bestaande archieven hierover tonen evenwel aan dat, vijftig jaar na de oprichting, het gebouw reeds scheuren en barsten vertoonde. Beide oorzaken, uitbreiding van het Koninklijk domein en verloedering van het gebouw gaven dus aanleiding tot de bouw van een "derde militair kwartier".

3. - NAWOORD.

We hadden de eer en het geluk, meer dan vijftien jaar tot het kaderpersoneel van de Koninklijke Cadettenschool te mogen behoren. Deze actieve periode ligt alweer zo lang terug. We hebben toen het plan opgevat om de geschiedenis te achterhalen van het Sint-Annakwartier of "Nieuwe Kazerne" zoals ze destijds genoemd werd.

Alhoewel we tot hiertoe reeds heel wat merkwaardige gegevens rond dit thema konden verzamelen ontbreken nog essentiële elementen zoals :het bestek en de voorwaarden van het aan te besteden werk, facturen en correspondentie terzake.

Gezien de actualiteit : afschaffing van de Koninklijke Cadettenschool en intrede van het Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie willen we echt niet meer wachten tot de publicatie van een sluitende monografie alvorens onze lezers enkele historische elementen aan te reiken omtrent de Lakense militaire instellingen. De nieuw-geopende rubriek zal dus na deze eerste, nog twee afleveringen bevatten.

In een volgende aflevering zullen we het hebben over de diverse groeperingen die in het Sint-Annakwartier gehuisvest waren. De hoofdklemtoon zal echter gelegd worden op de historiek van het Regiment Grenadiers, de Koninklijke Cadettenschool en de eenheden van de Luchtdoelartillerie die hier tijdens het interbellum verbleven.

Tenslotte zullen we de aandacht vestigen op de architectonische aspecten van het Kwartier en ook de spots richten op die fenomenale architect : J.J. VAN YSENDYCK.

L. CANDAU

Vergaderdata actieve leden
(vierde kwartaal 1992)

Vrijdag 23 oktober
vrijdag 27 november
vrijdag 18 december

De Rolschaatsbaan en de SUNDAY'S CLUB.

Het LACA-ledenbestand omvat o.m. mensen die ons, dankzij hun herinneringen en/of hun privé documentatie, kunnen helpen om momenten uit het Lakense verleden te doen herleven.

Zo'n lid is de Heer PYCK, fiere vader van Gabrielle die destijds kampioene in het rolschaatsen werd. Zij ontplooidde haar talenten op de "Patinoire du Centenaire", gelegen van 1941 tot 1957 op enkele stappen van de weg naar Meise (nu Madridlaan), vlakbij de toen als de "Centenaire" gekende Eeuwfeestwijk. (Het gebied waar nu het Tentoonstellingspark gevestigd is.)

Tijdens de Duitse bezetting van 1940 tot 1944, was de vrijetijdsbesteding voor de jeugd erg beperkt.. Een zekere Charles VAN VLASSELAER, beenhouwer-spekslager, wonende in de Fransmanstraat, kreeg een geniale ingeving, namelijk in het jaar 1941 op de Heizel van start te gaan met een rolschaatsbaan.

Deze rolschaatsbaan werd meteen een knalsucces en tijdens de mooie lente- en zomermaanden was het alsmaar duwen en drummen voor de menigte sportievelingen en toeschouwers die kwamen toegestroomd om de vertoningen van de jonge kampioenen toe te juichen.

Memoriserend vertelt de Heer PYCK ons dat zijn dochter Gabrielle pas acht was toen zij ermee begon, en steeds om de titel streed met een vriendin, Arlette DELAET (dochter van een bloemist van het Emile Bockstaelplein) en zulks tot in 1956. U kunt de evolutie van die twee rolschaatsters op de hierbijgaande foto's volgen.

In 1948 stond er een prijskaartje van 3.600 F op een paar rolschaatsen voor klassieke dans; de lessen kostten 30 F per kwartier. Een bronzen medaille werd uitgereikt aan de rolschaatster die een dubbele lus in vóór- en achteruit kon uitvoeren.

Terug echter naar 1941 en meer bepaald de maand februari. Toen werd door een aantal jongelui een Club gesticht : de SUNDAY'S CLUB (een echt waagstuk voor die tijd). Deze Club oefende zijn rolschaatsactiviteiten uit op de "PATINOIRE DU CENTENAIRE".

In de jaren 1946/1947 kreeg de SUNDAY'S CLUB de beschikking over het lokaal langsheen de Madridlaan waar de stad Brussel attributen van de Ommegang opsloeg. Het werd omgebouwd tot overdekte schaatsbaan en werd gebruikt tot in 1957, wanneer de eerste openluchtschaatsbaan verdween, terwijl de tweede buiten gebruik gesteld werd wegens de aanleg van de gebouwen voor de Wereldtentoonstelling van 1958.

In 1961 mocht de Club weer beschikken over haar lokaal in de Madridlaan. Zij bouwde er een openluchtbaan naast het bestaande gebouw. Die activiteit duurde tot in 1982, waarna de Club Laken verliet om zich te gaan vestigen in het Stadion Charles VANDER PUTTEN, Slachthuislaan te Brussel

Ter viering van zijn 50 jarig bestaan heeft de SUNDAY'S CLUB aan Z.M. de Koning de toelating gevraagd om de naam van Koninklijke Vereniging (ROYAL SUNDAYS) te mogen dragen. Toestemming werd verleend op 3 februari 1991. (zie fotokopie van de Brief van het Kabinet van de Koning)

LACA wenst een langdurig bestaan toe aan de Koninklijke SUNDAY'S CLUB, die ontstond en zich ontwikkelde in Laken en waaraan heel wat oude getrouwen uit de oorlogsjaren een warme herinnering bewaren.

X
X X

Wou U zelf (of een van uw vrienden) misschien graag op uw beurt uw herinneringen aan het Laken van toen in de bladzijden van ons tijdschrift laten opnemen, dan zullen wij met genoegen aan uw wensen tegemoetkomen.

D. VAN KRIEKINGE
(Vertaling D. PULINCKX)

PATINOIRE DU

Coin de l'
AVENUE REINE ASTRID
et de l'
AVENUE DE MEYSSE
- BRUXELLES II -

CENTENAIRE

A 200 m. des Grands Palais
Téléphone : 26.65.00
—
Trams : 52 - 1 - 16
18 - G - L - S
—
Prop. : Ch. Van Vlasselaer

SPORT — JOIE — SANTE

Cabinet du Roi

Monsieur W. PLISNIER
Président du "ROYAL SUNDAY'S CLUB DE
BRUXELLES",
c/o Secrétaire : Mme A. VAN BIESEN
Rue des 7 Etoiles, 90
1080 BRUXELLES

Le 5 février 1991.

Monsieur le Président,

Vous avez sollicité le titre de "SOCIETE ROYALE" en faveur du "SUNDAY'S CLUB DE BRUXELLES".

J'ai l'honneur de vous faire savoir que le Roi réserve volontiers un accueil favorable à votre demande.

Le brevet officiel consacrant la décision de Sa Majesté vous parviendra ultérieurement par l'entremise de Monsieur le Gouverneur de votre Province.

Veillez agréer, Monsieur le Président, l'assurance de ma considération distinguée.

Le Chef de Cabinet du Roi,

J. van YPERSELE

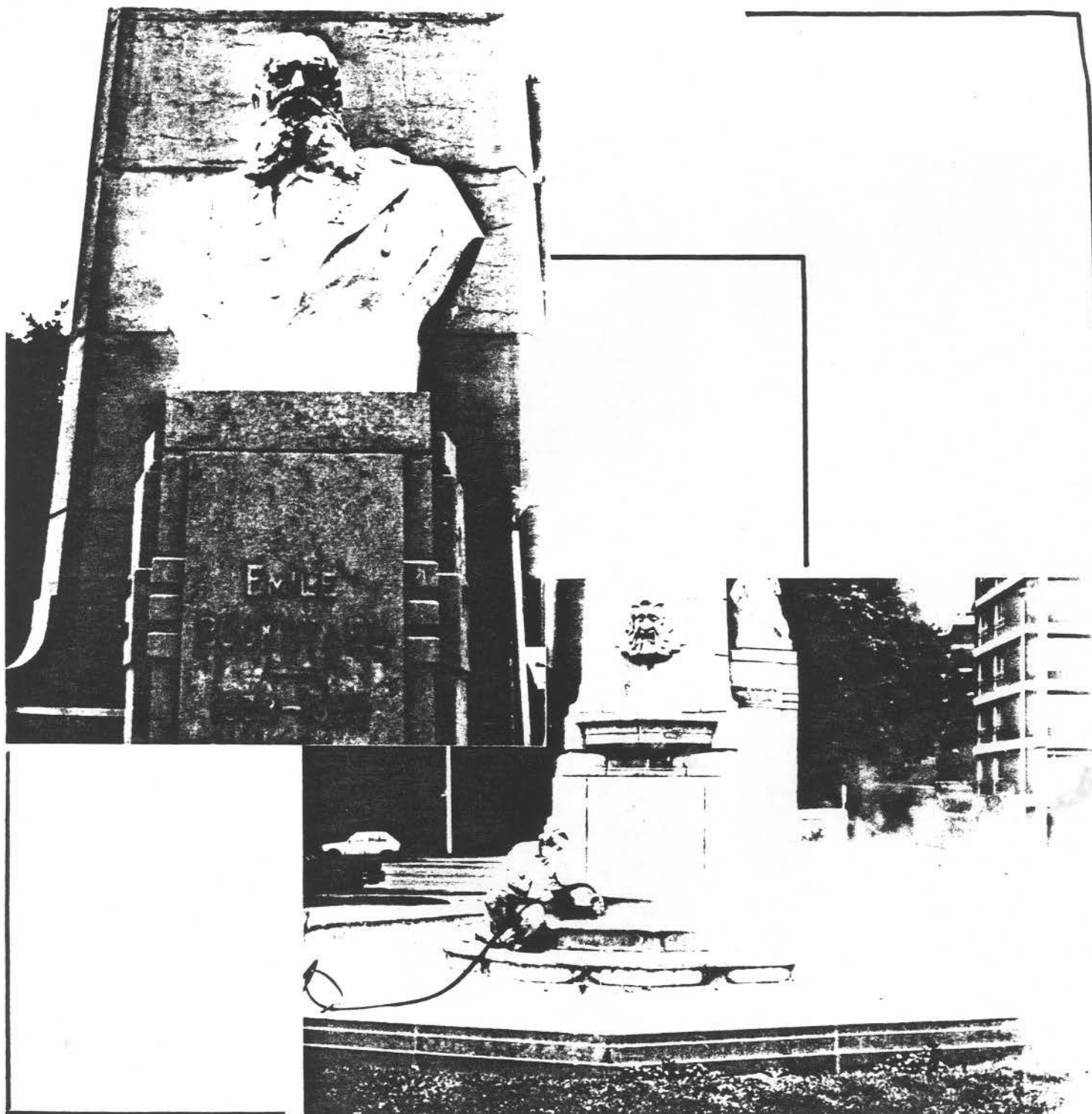

EMILE BOCKSTAEL DOOR ERNEST SALU II.

In ons vorig nummer was de illustratie met het monument van Emile BOCKSTAEL niet goed gelukt. Dat konden wij noch SALU noch BOCKSTAEL aandoen.

Daarom geven wij navolgend de reproductie van een foto van het borstbeeld.

Tevens geven wij een opname van het verwijderen van graffiti die het monument ontsierden. De grijsachtige walm rechts zijn wolken van de afgeschraapte steen..

T O P O N Y M I S C H E B I J D R A G E . I

De GROTSTRAAT.

De GROTSTRAAT herinnert aan een oud danslokaal (en "estaminet") dat omstreeks 1850 in het oude HOF TEN DRIES werd geopend.

De keuze van de naam "La Grotte" werd waarschijnlijk ingegeven door de grot die de Heer PIERS in zijn nabijgelegen "campagne" had laten bouwen.

De GROTSTRAAT werd vermoedelijk omstreeks 1839 aangelegd, daar er in dat jaar sprake is van "La rue nouvelle nommée la rue de la Grotte".

In 1884 wordt gewag gemaakt van wasvrouwen (blanchisseuses) die zich in deze buurt hadden gevestigd.

Vroeger begon de GROTSTRAAT aan de PALEIZENSTRAAT OVER DE BRUGGEN, liep in de richting van het KONINKLIJK DOMEIN en draaide tweemaal naar rechts om tenslotte weer in de PALEIZENSTRAAT uit te komen.

Het laatste gedeelte van de GROTSTRAAT werd in 1924 in DISSELSTRAAT (rue du Timon) omgedoopt. De GROT- en de DISSELSTRAAT lopen thans dood tegen de muur van het KONINKLIJK PARK (de verbinding tussen de twee straten bestaat immers niet meer).

P. VAN NIEUWENHUYSEN

DE BUURT VAN DE GROTSTRAAT IN 1900.

Op de plattegrond, uitgegeven in 1900 door de gemeentelijke overheid van Laken (zie illustratie) (1) is duidelijk te zien hoe de Grotstraat wegloopt van de Paleizenstraat over de Bruggen (toen nog rue des Palais) en na twee kwartdraaien er terug op uitkomt.

Let op volgende merkwaardigheden :

- De Mathieu Desmaréstraat was toen nog de Kerkstraat (rue de l'Eglise);
- De Wijngaardenstraat bestond nog niet, maar wel meerdere verdwenen straten : rue des Villas, rue des Eglantines (Witte roos) en rue du 21 juillet (er bestaat heden wel een 21 juliplantsoen waarin zich het monument van Koningin Astrid bevindt).
- De Paleizenstraat over de Bruggen was toen nog gewoon de rue des Palais.
- De rue St-Georges is de Hubert Stiernetstraat geworden.
- De Molenbeeksestraat liep verder aan de overzijde van de Koninginnelaan en de spoorweg. Dat stuk werd later de Arthur Cosynstraat.
- De Albertstraat werd later doorgetrokken tot aan de Vilvoordse steenweg.

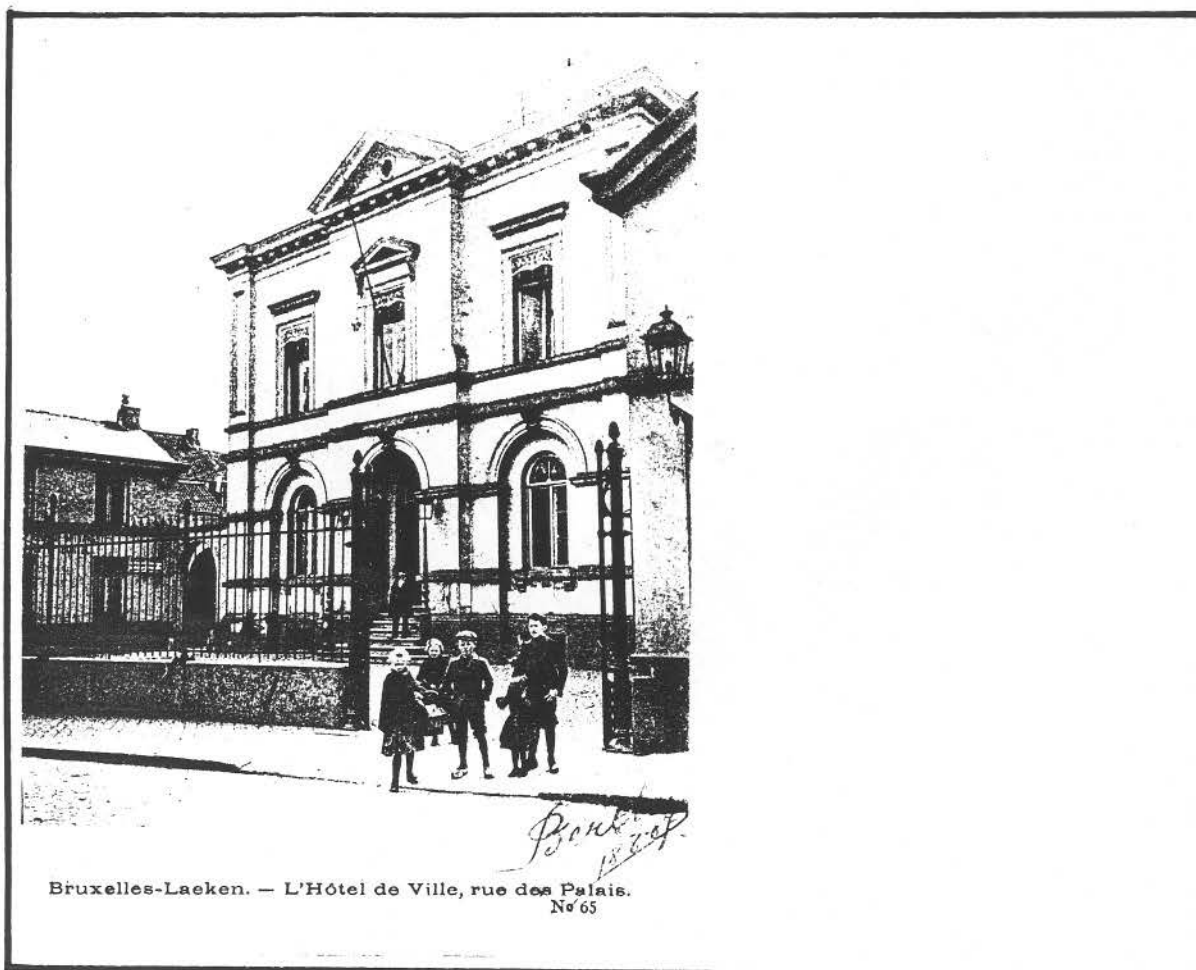
- De Leopoldstraat werd later aan Leopold de Iste toegewijd (vermoedelijk na de fusie met Brussel in 1921, omdat reeds een Leopoldstraat bestond en nog bestaat in het centrum van Brussel.

Op een andere kaart (2) is de ligging van "le cabaret (herberg, kroeg) La Grotte" aangeduid, rechtover het vroegere gemeentehuis (nu opslagplaats), dat ligt aan de Paleizenstraat over de Bruggen, nummers 458/460, (zie kaart van 1900).

De Grotstraat lag in het gehucht genaamd "Kleen Boomken". Bemerkt ook de andere buurten (alle in het Nederlands) "Kroon-veld", "Kerke-veld", "Drootbeek" (alle drie overgenomen in straatnamen), "Donderberg", "Kauwenberg" en "Krayenbosch" (cf. het boekje "Geschiedenis van de Sint-Albaansbergstraat").

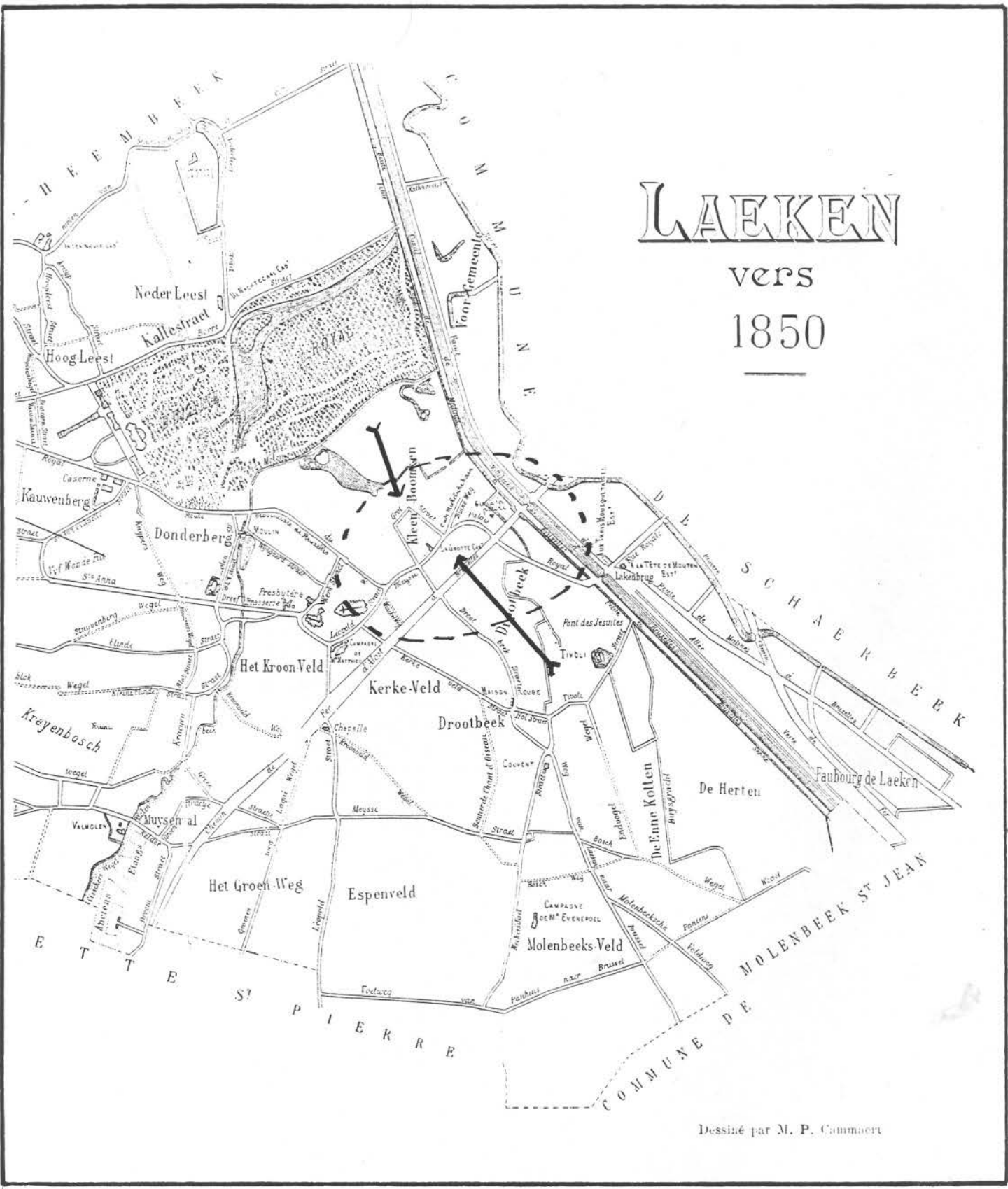
J. D.

- (1) Commune de Laeken, Résidence Royale. Plan Général des voies publiques existantes et à créer, dressé (le 1er octobre 1900) par Mr. STERCKX, Directeur des Travaux Publics, sous les auspices de l'Administration Communale (Le Bourgmestre E. BOCKSTAEL, le Secrétaire Communal L. HOUBA, l'Echevin des Travaux Publics R. NEYBERGH).
- (2) Laeken vers 1850 in "Laeken ancien et moderne" door Arthur COSYN, Brussel 1904, pagina's 144 en 145.

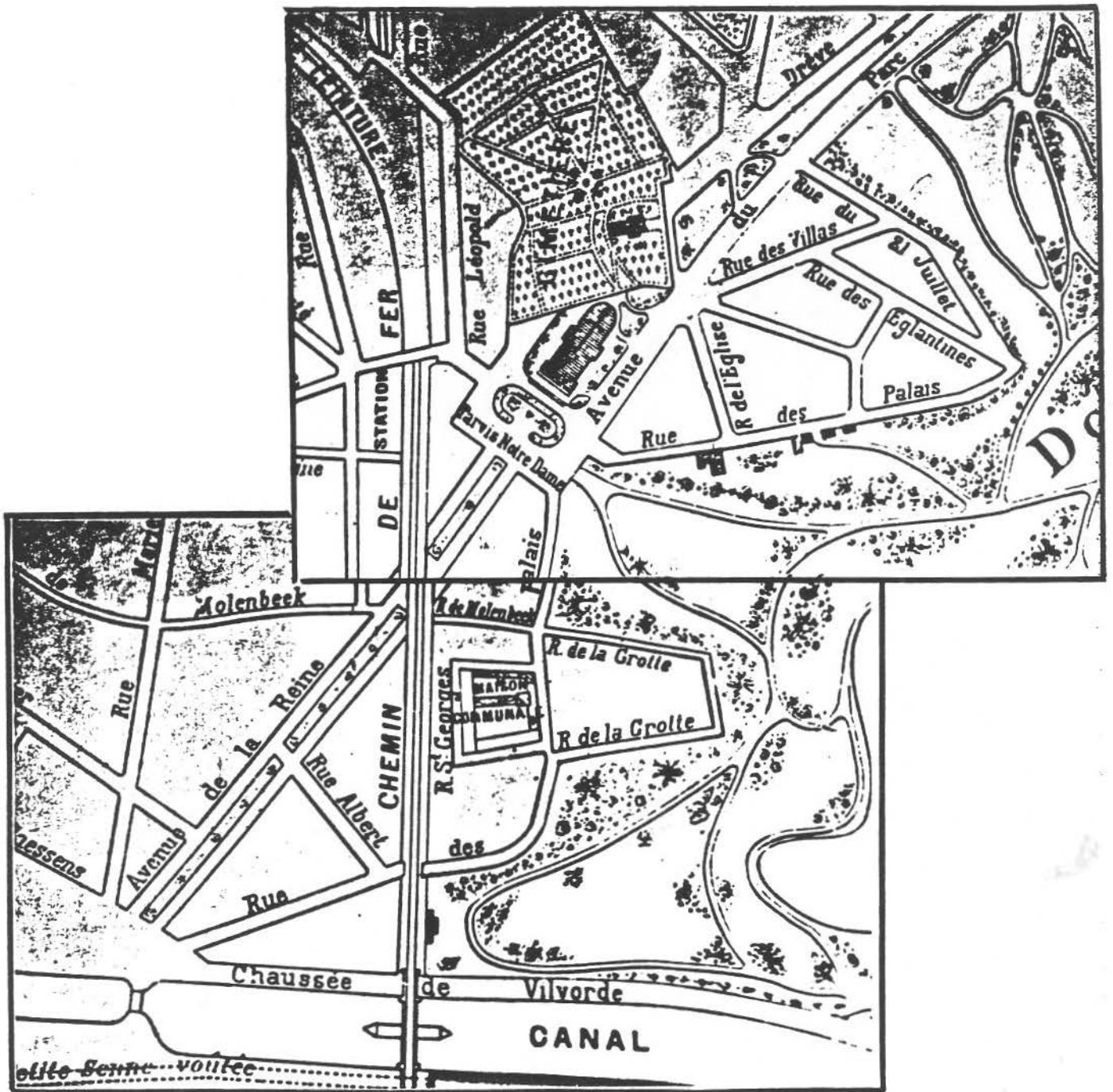
LAEKEN

vers
1850

Dessiné par M. P. Cammaert

OULD-LAKEN IN 1900.
(gedeelte van de kaart uitgegeven door het Gemeentebestuur)

T O P O N Y M I S C H E B I J D R A G E I I .

ER ZIT MUZIEK IN LAKENSE STRAATNAMEN (vervolg)

Willem DE MOL.

De Willem De Molstraat loopt dwars over de Antwerpse steenweg, van de Emile Jacqmainlaan naar de Helihavenlaan. Onlangs werd zij nog gehalveerd door het aanleggen van een parkje. Aan het andere gedeelte van de straat staan alleen maar zij- of achtergevels van grote gebouwen.

W. DE MOL werd op 1 maart 1846 geboren te Brussel in een familie van musici : zijn vader Jean-Remi was zanger, pedagoog en toondichter; zijn oom Pierre (Prijs van Rome), zijn broer Frans, en zijn halfbroers Joseph en Franz-Xavier, waren eminente musici.

Hij kreeg een eerste muziekonderricht van zijn vader. Later volgde hij lessen aan het Brusselse Conservatorium, waar hij orgel, cello en piano studeerde. Hij behaalde er meerdere prijzen. Hij was nog maar zeventien toen hij organist werd van de St.- Rochuskerk in Laken (aan een plein naast de Antwerpse steenweg - zie illustratie) en van de St.- Katelijnekerk in Brussel. Later werd hij leider van meerdere koren.

Componeren deed hij al vroeg (vanaf 1865 - toen was hij negentien jaar) en na een paar minder goede uitslagen (met "Faust's laatste nacht") won hij in 1871 de grote prijs van Rome met zijn "Columbus' droom" (op tekst van E. HIEL). Inmiddels had hij "Ik ken een lied" gecomponeerd dat erg bekend werd en bleef (het werd nog vorig jaar op de Vlaamse televisie gebracht). Het werd in meerdere talen getransponeerd. Ook zijn lied "Droeve Tijden".

Hij koos resoluut voor de Vlaamse toonkunst (hij weigerde franse teksten op muziek te zetten). Een dertigtal werken heeft hij voortgebracht (waarvan er meerdere in de bibliotheek van het Conservatorium van Brussel bewaard worden; zij omvatten twee redelijk recente bewerkingen van "Ik ken een lied").

DE MOL is van groot belang geweest voor de evolutie van de Vlaamse toonkunst (er werden toen nog moeilijk zangers gevonden die in het Nederlands konden zingen !). Peter BENOIT dirigeerde uitvoeringen van zijn werken. Hendrik CONSCIENCE beschouwde hem niet alleen als vriend, maar quasi als zijn eigen zoon. Hij heeft ook op eigen kosten de "Levensbeschrijving van Willem DE MOL" uitgegeven.

DE MOL overleed op 28 jarige leeftijd - op 9 september 1874 - in Marseille, tijdens een kunstreis.

Een talrijke menigte (vijfduizend personen) was aanwezig op zijn begrafenis in november 1874. Meerdere redevoeringen werden uitgesproken o.m. door Peter BENOIT en Julius HOSTE (van het "Laatste Nieuws" en "De Zweep").

Op 3 november 1878 werd zijn grafmonument op het kerkhof van Laken ingehuldigd (het is van Ernest SALU I). Voerden alsdan onder meer het woord : Julius HOSTE, toondichter en Jan BLOCKX. Emmanuel HIEL droeg een huldegedicht aan Willem DE MOL voor :

AAN WILLEM DE MOL.

Verdwenen in den rijksten tijd van 't leven,
Verdwenen, wen ge uw reinste stralen schonkt,
En dat gij tusschen ons in 't voorwaarst streven
Als eene ster vol licht en liefde blonkt.

Verdwenen, maar door Vlaandren nooit vergeten,
Gij, die het mindet, als het goede kind
De lieve moeder, met een warm geweten,
O Willem, gij wordt eeuwig weërgemind.

Hier rijst uw tombe, zinnebeeld der smerte,
Die uw verlies ons in den boezem gaf.
Hier rijst uw tombe, sprekend van 't volksherte,
Dat dankend treurt, o Willem, o uw graf.

Zongt gij voor ons uw reinste zielezangen :
"Ik ken een lied vol melodij !" Dit lied,
Verwerkt bij ieder 't reinste zielverlangen,
En Willem, neen, "Ons hert vergeet het niet !"

x x x

Dat Willem DE MOL een belangrijk musicus is, blijkt uit de talrijke artikels die aan hem gewijd werden, niet alleen in de Vlaamse pers maar ook in franstalige tijdschriften, zelfs in het buitenland en zulks nog lang na zijn overlijden.

- Ik ken een Lied : Dit lied mag beschouwd worden als één van de mooiste die in de nederlandse taal bestaan ("Muziek Warande" 1 februari, 1923).
- Pas de frontière linguistique à la musique ("Les Nouvelles", La Louvière, 1924). Nog in 1923 verschenen lovende artikels in "La Libre Belgique", "L'Etoile Belge", "l'Indépendance Belge" en "Le Journal de Genève".
- "Mijn Moederspraak" de Peter BENOIT représente, avec "Ik ken een Lied" de Willem DE MOL, ce que la sensibilité flamande a réalisé de plus pur et de plus tendrement émouvant au XIXe siècle (Revue Musicale Belge, 20 juni 1934).
- Willem DE MOL, notre WEBER flamand (idem, 20 juli 1934).
- ... peut rivaliser avec bien des oeuvres de LISZT ou MENDEL-SOHN ... C'est coloré, parfaitement équilibré et très agréable à entendre (La Métropole, Antwerpen, 20 februari 1946).
- Geen lied heeft ooit een volk dieper ontroerd dan "Ik ken een Lied". Geen lied bleef ooit zo vastgeklemd in eigen aard. Wie niet Vlaming is kan er zeer moeilijk de gemoedelijke expressie van begrijpen (Willem PELEMAN in "Het Laatste Nieuws", 20 februari 1946).

x x x

Het "Kollegie" van Burgemeester en Schepenen besliste de naam Willem DE MOL te geven aan de vroegere Louisestraat, "ter nagedachtenis van den kunstenaar die de moderne Vlaamsche toondichtkunst verheerlijkte". (door Emile BOCKSTAELE niet - gedateerde brief van het "Kollegie" aan de dochter).

Joris DILLEN

Bibliografie :

Specifiek over W. DE MOL

- H. CONSCIENCE : Levensbeschrijving van Willem De Mol (Brussel, 1874);- J. DE MOL : (zijn dochter) : La vie et les oeuvres de Willem DE MOL (Brussel, 1923).
- Ibidem : Une famille de musiciens flamands (uittreksel Inter-médiaire des généalogistes, september 1960, nummer 89).
- Uittreksels van dagblad- en biografische artikels over Willem DE MOL, uitgegeven door het Laatste Nieuws ter gelegenheid van de honderdste verjaardag van zijn geboorte (1946).

Algemene biografische werken :

- RIEMANN : Musiklexicon (het werk waarmee DE MOL de prijs van Rome won, wordt vermeld als "Colombus' droom" in de uitgave van 1922 en als "Le songe de Christophe Colomb" in deze van 1959);
- FETIS : Biographie Universelle de la Musique;
- Biographie Nationale (de Belgique) deel XV (1899);
- Nationaal Biografisch Woordenboek - deel 11 (1985).

Noot : Meerdere muziekstukken van Willem DE MOL worden bewaard in de bibliotheek van het Koninklijk Conservatorium te Brussel en in de Koninklijke Bibliotheek van België (afdeling Musicologie).

De (verdwenen) St.- Rochuskerk (aan een plein aan de Antwerpse steenweg) waarvan Willem DE MOL organist was. (Prentbriefkaart uit de verzameling E. CHRISTIAENS)

RÉSIDENCE ROYALE

COMMUNE DE LAEKEN

En nagedachtenis van den kunstenaar
die de moderne vlaamsche toondichtkunst
verheerlijkte, heeft het Kollegie van Burgemeester
en Schepenen der gemeente Laeken besloten, de
benaming "Willem de Mol" te geven aan
de vroegere "Louisastraat".

Vanus het Kollegie:
De Secretaris.

[Handwritten signature]

Het Kollegie,
[Handwritten signature]

Lettre des Bourgmestre et Échevins de Laeken comportant décision
de donner le nom de Willem De Mol à une rue de cette commune.

Grafmonument W. DE MOL
(Foto E. CHRISTIAENS)

(Werk van Ernest SALU I) -
zie artikel SALU in huidig
nummer van ons tijdschrift).

WILLEM DEMOL.

Willem De Mol.
(d'après une lithographie).

Uit "La Vie et les Oeuvres de
Willem DE MOL" door J. DE MOL.

EEN TOEMAATJE UIT DE VERZAMELING V. CAPRON.

Een merkwaardige brief van Koningin Marie-Henriette aan GOFFINET.

Koningin Marie-Henriette heeft weinig interessante brieven nagelaten. Zij leefde in de schaduw van Leopold II en werd verdrongen door diens buitengewone persoonlijkheid. Zij bracht dan ook haar tijd door met liefdadigheidswerken, met theater en met haar honden en paarden.

Volgende brief aan GOFFINET vormt één der uitzonderingen op de regel.

"Confidentielle

Château de Laeken, 3 oct. (1878), 10 h,

Mon gros,

Veuillez faire payer cette note. Agissez selon les précédents pour la pétition appuyée par le curé de St Boniface.

Envoyez quelque chose à l'autre curé qui m'est recommandé par de braves personnes.

Je joins une foule de demandes et d'envois.

Hier, Greindl (de l'Afrique) m'a, sans aucune provocation, parlé du Roi. Il m'a dit, les larmes aux yeux, qu'il ne pouvait en conscience plus rester à sa place (1), qu'il ne pouvait par sa présence à ce poste souscrire à ce qui allait arriver. Puis il m'a dit : "Madame, le roi se ruine. Aucune fortune ne résisterait à ce que S.M. entreprend. Ne pouvez-vous rien y faire ? Ne savez-vous personne qui puisse lui faire entendre raison ? Je supplie la Reine d'agir ou de faire agir. En ce moment, une nouvelle expédition se prépare, Nachtigall ou Stanley, ou tous deux, seront adjoints aux frais du roi ! J'étais chargé de leur ouvrir un crédit énorme déjà, le roi vient de le doubler, à côté de cela il donne des sommes folles pour faire de la propagande africaine. Madame, arrêtons cela, je ne puis plus rien, je ne fais que me quereller avec S.M. mais il travaille derrière mon dos avec des filous. J'en deviendrai fou ! Et le roi se ruine, mais se ruine à plat." Ensuite il a pleuré, m'a demandé pardon, et m'a supplié de ne pas le trahir.

Mais je pense bien faire en vous le disant car une mère doit penser à l'avenir de ses enfants, et je n'ai pas de fortune personnelle.

Ne pouvez-vous pas aller trouver le roi, lui parler énergiquement, en lui représentant ce que deviendrait sa position dans ce pays-ci, s'il se ruinait pour cette folle chimère. (2)

J'abandonne cette confiance entre vos habiles mains, mais que le roi ne se doute pas que le pauvre Gr. est en jeu. Il me serait égal de parer moi-même la bourrasque, mais je veux à tout prix que lui soit épargné.

Au revoir et mille amitiés."

x x x

1878 is de periode van de voorbereidingen van de Stanley-ontdekkingsreizen die enorm veel geld opslorpen. Het ergste moet evenwel nog komen, nl. tussen 1880 en 1895 slorpt het Kongo-avontuur een aanzienlijk deel van het privé-fortuin van Leopold II op. Hij krijgt wel geldelijke steun van de Belgische regering doch in onvoldoende mate. In 1895 wordt zelfs overwogen Kongo over te dragen aan België. Kort daarop wordt rubber ontdekt en van dan af zal de toestand geleidelijk verbeteren.

- (1) Baron Jules GREINDL (1835-1917), secretaris-generaal van de Association Internationale Africaine nam inderdaad ontslag en werd op 15/11/1878 vervangen door Maximilien STRAUCH. Daarna begon hij aan een lange diplomatieke loopbaan.
- (2) Hier vinden we het bewijs dat de koningin gekant was tegen de koloniale betrachtingen van haar echtgenoot, ongetwijfeld één der redenen van de slechte verhouding tussen de twee echtgenoten.

V.C.

Het VERBOND VOOR HEEMKUNDE

vergadert in Laken.

Datum : 21 november 1992

Plaats : Nekkersdal
G. Schildknechtstraat 26
1020 BRUSSEL.

Betaalde U uw lidgeld ?
Indien niet :
200 F

op rekening nummer 068-2095230-57 van LACA

LEVEN MET EEN KANON OP JE DAK.

Je zult het misschien niet geloven maar dit overkwam de familie die het huis bewoonde op nummer 266 van de Koninginnelaan te Laken.

We schrijven 1942, volop oorlog : het bedoelde huis werd door de bezetter uitgekozen wegens zijn uitstekende ligging tegenover de nabij gelegen spoorweg, de haveninstallaties en de gasfabriek van de stad Brussel.

Het grote herenhuis, waar destijds nog Burgemeester Emile Bockstael heeft gewoond, bood trouwens ook nog de volgende voordelen (voor de Duitsers) : het was hoog, het had aan de straatkant een vlak dak en het kon onderkomen bieden aan een dozijn soldaten.

De Duitsers besloten dus het huis uit te rusten met luchtafweergeschut. De "FLAK-troepen" was de benaming van de Duitse luchtafweertroepen, die speciale kanonnen hadden om de vliegtuigen neer te halen : de FLAK-kanonnen.

Tien soldaten, met aan het hoofd een Majoor, namen hun intrek in het huis en installeerden hun beruchte kanon op het dak. Dit ging echter niet zonder slag of stoot. Alle onderdelen van het geschut moesten, samen met de munitie, via de trap naar boven gedragen worden.

Bij iedere interventie van het geschut daverde het huis zodanig dat er besloten werd het volledig met boomstammen te stutten. De keuken, een der laagst gelegen vertrekken van het huis, geleeke op een waar dennebos. Om te kunnen koken moest de bewoonster zich via haar smalste zijde een weg banen door het "dennewoud". Bij elk luchtalarm bleven er twee soldaten op het dak om het geschut te bedienen, de rest verdween in de keuken.

Twee jaar heeft het kanon op het dak gestaan, je kunt je de ellende inbeelden die de bewoners doorstaan hebben.

Toch geven ze toe dat ze tijdens het tweede jaar op wat meer begrip van de Duitse Majoor konden rekenen. Deze had immers zijn drie zonen aan het Oostfront verloren en zijn vrouw was om het leven gekomen tijdens een bombardement op Hamburg. Bijgevolg was hij het oorlogvoeren beu en ging hij soepeler om met de inwoners.

Het luchtafweergeschut is verschillende malen het doelwit geweest van de geallieerde luchtmacht. Tijdens een bombardement op het Noordstation en de Masuiwijk trof een bom een pand twee huizen verder dan het kanon. Dat pand werd volledig verwoest.

Enige tijd vóór de landing in Normandië werd het kanon tot grote opluchting van de bewoners ontmanteld en weggevoerd.

Het huis had erg geleden tijdens deze twee jaar durende bezetting. Denk alleen maar aan de trap en de houten vloeren: de Duitse soldaat had namelijk spijkers onder de laarzen.

Het hele huis vertoonde diepe scheuren en barsten omwille van het veelvuldig gedaver en de bovenverdieping geleeke op een waar slagveld.

Dankzij de moegestreden Majoor werd nog vóór hun vertrek de meeste schade hersteld, of beter gezegd de "vuile boel werd opgeruimd". Voor de bewoners een pleister op een houten been.

Twee jaar geleden, tijdens verbouwingen aan het dak, werd er nog lichte munitie gevonden. Argwanende rijkswachters ontfermden zich na veel geklets over de vondst.

Dit artikel kwam tot stand dank zij de bewoonster die het allemaal meegemaakt heeft.

E. CHRISTIAENS

LACA zou wat dieper in deze sombere periode willen graven.

Wij doen dan ook beroep op onze leden; wie heeft er nog Lakense oorlogsherinneringen? Stonden er op andere Lakense gebouwen nog zulke luchtafweerkanonnen? Waar kon men de openbare schuilkelders vinden? Een foto, een dokument, een mondelinge herinnering, alles is welkom.

Neem contact met de penningmeester : E. CHRISTIAENS,
Tel. : 426.55.88.

Bij voorbaat dank.

————— INHOUD —————

	pag.
Ten geleide	1 - 2
Uit de verzameling van V. CAPRON : Keizerin Charlotte tussen Tervuren en Meise	3 - 4
De garnizoenplaats Laken	5 - 10
De rolschaatsbaan en de Sunday's Club	11 - 14
Emile BOCKSTAEL door E. SALU II	15
Toponymische bijdrage I : De Grotstraat	16 - 19
Toponymische bijdrage II : Er zit muziek in Lakense straatnamen : W. DE MOL	20 - 24
Een toemaatje uit de verzameling V. CAPRON : Een merkwaardige brief van Koningin Marie Henriette	25 - 28
Leven met een kanon op je dak	29 - 30

LIDGELD BETAALD ? Indien niet : 200 F op rekening nummer
068-2095230-57 van LACA.
